

Dumitru Solomon

TEATRUL ROMÂNŌ-UNIVERSAL

In timp ce stăteam timizi, cu sufletul la gură, prin anticamererele Europei și Americii, teatrul românesc a pulverizat barierele, dovedindu-se cel mai bun produs național de export, sau, cum a zis cineva, cel mai bun ambasador al României. Astfel au aflat europenii, americanii, canadienii, sud-americanii, japonezii, australienii că în România, a cărei capitală – ce surpriză! – nu e Budapesta sau Sofia, ci București sau, eventual, Craiova, se face un teatru la cea mai înaltă cotă de valori și modernitate. Mesagerii noștri sînt Teatrele Naționale din București, Craiova, Cluj, Iași, Teatrul Nottara, Teatrul Bulandra, Teatrul Odeon, Teatrul Levant, Teatrul Masca, Teatrul franco-român, cîteva teatre de păpuși. Festivalurile internaționale ne deschid larg porțile (ce n-am da să ni se deschidă la fel de generos și alte porți...), articolele despre teatrul românesc din ziarele străine le copleșesc pe cele despre infractorul român ce operează în Europa. Numele lui Liviu Ciulei, Andrei Șerban, Silviu Purcăreț par să fi pus în umbră pe cele ale lui Gheorghe Funar, László Tókes sau Miron Cosma. **Trilogia antică, Ubu rex, Visul unei nopți de vară, Titus Andronicus** au dislocat – cît s-a putut – din centrul atenției mondiale tetralogia minieră de la București, bastonada româno-maghiară de la Tirgu Mureș și meciurile de lupte libere din Parlament.

Dacă teatrul românesc a trecut peste trei oceane, dramaturgia românească, în schimb, s-a oprit la Dunăre. (Ca să nu fiu nedrept, **Angajare de clovn** de Vișniec a ajuns totuși pînă la Bonn, iar **Ce ne facem fără Willi** de Astaloș, în Costa Rica.)

Dramaturgia noastră nu trece Dunărea – mi se va răspunde – fiindcă ea nu există. Nu are nici un haz să continuăm dialogul pe tema „ba da” – „ba nu”. Întotdeauna se vor găsi opinenți autorizați care vor spune „da” și alții, la fel de autorizați, care vor spune „nu”. Primii sînt dramaturgi, regizori și o parte dintre critici, ceilalți sînt directori de teatre, secretari literari și o altă parte dintre critici. Ping-pong-ul se poate prelungi cît un campionat mondial, dar, probabil, fără un rezultat precis. Chestiunea e că, dacă există, piesele românești nu prea pot trece oceanul sau măcar Dunărea cu avionul sau cu barca, ci numai **cu un teatru**. Cînd acest lucru s-a întîmplat, nu știu să fi existat vreo revoltă împotriva textului. Din contră! Participarea Teatrului Levant cu **Angajare de clovn** la Bienala din 1992 de la Bonn a provocat traducerea piesei în limba germană și înscrierea ei în repertoriul teatrului de la Konstanz, condus de unul dintre organizatorii Bienalei, Rainer Mennicken.

Bine, bine, vor riposta susținătorii lui „ba nu”, unde sînt totuși piesele, despre care noi încă n-am aflat nimic? Există ele cu adevărat? Pot fi ele jucate? Întîmplarea a făcut să citesc, pentru un concurs de comedie, mai multe piese scrise înainte sau după decembrie 1989. Aceste piese există și pot fi citite de către sceptici (directori, secretari literari, critici, regizori, actori) fie în diverse publicații, fie în manuscris. **Șarpele monetar** de Tudor Popescu, o satiră aprigă a spiritului mercantil, în vechea revistă „Teatrul”, **Desfacerea gunoaielor** de Marin Sorescu, o comedie absurdă a situației românilor sub dictatură, în mai multe numere din „Literatorul” de anul trecut, **Călugărul Filippo Lippi...** de Dumitru Radu Popescu, o fantezie monahală pe teme erotice și artistice în Florența epocii lui Vlad Tepeș, în manuscris, **Echinox** de Rodica Tott, o comedie satirică deloc inactuală despre producția fără utilitate și fără beneficiari, în manuscris. „Teatrul azi” a publicat o serie de piese fie în corpul revistei, fie în cele două suplimente „Avanscena”. UNITER a premiat piesa **Evangelisti** de Alina Mungiu. Au apărut, după 1990, volume de teatru sub semnăturile lui Tudor Popescu și Radu F. Alexandru, nemaivorbind de volumele de dramaturgie publicate înainte de 1989. Chiar nici una din aceste piese publicate să nu intereseze teatrele? Chiar nici o piesă a lui Horia Lovinescu, Teodor Mazilu, Ion Băieșu, Marin Sorescu, D. R. Popescu sau Tudor Popescu să nu se ridice la nivelul unor mediocre producții americane, englezești, franțuzești sau elvețiene care se joacă pe scenele unor teatre de la noi? Nu mă număr printre aceia care susțin că între două piese mediocre e de preferat să o joci pe cea românească. Sînt convins că între două producții mediocre, de preferat e să nu joci nici una. Disputa nu trebuie dusă pe un teren politic: a juca piese românești sau piese străine. Destulă vreme ne-am apărat mediocritățile naționale împotriva invaziei străinilor. Se pare însă că a venit momentul să mai strecurăm, între valorile universale – și în pofida sub-artei, indiferent de proveniența ei, internă sau externă –, valorile naționale autentice. Comercialismul de tarabă, care nici măcar nu aduce spectatori și bani, nu poate fi protejat (nici nu are nevoie!) în detrimentul substanței, gîndului și valorii.

Nu e obligatoriu ca directorii și secretarii literari să investigheze sertarele autorilor. E destul să cerceteze bibliotecile și să citească revistele. Și, mal ales, să-și scoată din cap, cîtă vreme nu sînt în cunoștință de cauză, că dramaturgia românească este inexistentă. Abia după aceea să măsoare, să compare și să aleagă.

S-au proiectat cîteva teatre binaționale, dintre care unele au început să producă: teatrul franco-român și teatrul româno-american. Aflăm că sînt în perspectivă un teatru româno-irlandez* și unul româno-italian. Fie și româno-belgian, româno-suedez, româno-tunisian sau româno-thailandez. Dar dacă aceste teatre vor funcționa exclusiv cu texte și regizori străini, iar româno va însemna doar, din cînd în cînd, niște actori – care sînt în stare să învețe și limba thailandeză numai să joace –, proiectele nu mi se par productive pentru noi. Modestia, care ne caracterizează, ne va menține în permanență pe planul al doilea, chiar dacă pe firmă vom figura primii. Nu cred că e cazul să ne sub-evaluăm pînă și cultura. ■

*Între timp, teatrul româno-irlandez a și avut o premieră cu piesa **Urechea lui Ceaușescu**